

PREGLED ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA I RESTAURATORSKO-KONZERVATORSKIH ZAHVATA U DIOKLECIJANOVOJ PALAČI U SPLITU

UDK: 728.8.025.3 (497.5 Split) "1994/2009"

Primljeno: 22. 3. 2010.

Pregledni rad

VINKA MARINKOVIĆ

Hrvatski restauratorski zavod

Porinova b. b.

21000 Split, HR

Prošlo je točno 30 godina otkad je povijesna jezgra Splita s Dioklecijanovom palačom uvrštena u Popis svjetske baštine UNESCO-a. Od tada su se unutar i izvan Palače dogodila brojna arheološka istraživanja te konzervatorsko-restauratorski zahvati u namjeni da se što bolje sačuvaju i prezentiraju ostaci, ali i da se rasvijetli povijest još uvijek zagonetne Dioklecijanove palače. Autorica u ovome članku navodi arheološka istraživanja i konzervatorsko-restauratorske radove na nepokretnoj kulturnoj baštini izvedene u razdoblju od 1994. do 2009. unutar gabarita Dioklecijanove palače te donosi grafički prikaz njihove dinamike. Ne ulazi u razmatranje i analiziranje metodologije radova i rezultata arheoloških istraživanja.

Ključne riječi: Dioklecijanova palača, obnova i zaštita kulturne baštine, mozaici, kamena dekorativna plastika, arheološka istraživanja

Dioklecijanova palača u Splitu, koju je u razdoblju od 295. do 305. godine izgradio car Dioklecijan, neupitno je jedan od najznačajnijih i najbolje očuvanih spomenika kasne antike i čitavog Rimskog Carstva. Rezidencija koja se užurbano gradi da bi se u nju uselio car sa svojom svitom nakon svojevoljnog napuštanja prijestolja u Nikomediji (305.), ima značajke raskošne carske

vile, rimskoga vojnog logora i rimske kastrametacije. Ta iznimna arhitektonska sinteza ujedno je simbolička projekcija Dioklecijanove politike, carske moći, ali i tadašnjih povijesnih zbivanja. Zahvaljujući svojoj kvaliteti i kompoziciji, Palača će se kao kompleks urbanog karaktera poslije bez većih teškoća transformirati u gradsko naselje kasne antike, a potom u srednjovjekovni grad¹, što je rezultiralo slojevitim urbanističkim spletom rimske palače i građevina predromaničke, romaničke, gotičke, renesansne i barokne arhitekture. Vrijednost Palače krije se u stupnju njezine sačuvanosti: ona je, bez dvojbe, najbolje u svijetu sačuvani primjer antičkih carskih rezidencija, pa je prema tome ključna građevina za proučavanje svoje arhitektonske kategorije u cjelini i u pojedinim svojim dijelovima.² Međutim, uz stupanj sačuvanosti, povezanosti sa slavnom ličnošću, uz urbanističko-arheološku slojevitost iznimnu izvornu vrijednost Palači svakako daje i odstupanje od klasičnih kompozicijskih rješenja u gradnji i izradi dekorativne plastike, koja su sasvim neuobičajena čak i za kasnoantičko razdoblje. Također, element koji pridonosi atraktivnosti i simbolici Palače svakako je njezin mediteranski smještaj u srcu nekadašnjega Rimskog Carstva, u samom središtu kruga koji zatvaraju carske rezidencije tetrarha: Trier, Milano, Solun i Nikomedija.³ Te odlike Dioklecijanovu palaču čine značajnom povijesno-urbanističko-arheološkom cjelinom, čija vrijednost znatno nadilazi lokalno značenje; stoga je izazov nizu istraživača koji su težili njezinoj znanstvenoj obradi, ali i arhitektima i konzervatorima koji su svoje ideje o očuvanju kulturnih dobara nastojali realizirati u tom iznimnom i izazovnom prostoru.

Već u 16. st. Andrea Palladio, talijanski arhitekt, dolazi u Split kako bi dokumentirao tlocrt Palače i detalje mauzoleja. Godine 1712. J. B. Ficher von Erlach daje prvu viziju rekonstrukcije Palače, a pola stoljeća kasnije škotski arhitekt Robert Adam u Londonu objavljuje prvo djelo o Dioklecijanovoj palači.⁴ Ti su crteži i dandanas kapitalna dokumentacija za proučavanje Dioklecijanove palače, ali i za praćenje razvoja zanimanja za nju i svijesti o njezinoj zaštiti.

Početak 19. stoljeća Split je vezan uz francusku vladavinu, točnije upravo maršala Marmonta, koji daje tzv. Marmontov plan u klasicističkom duhu. Klasicistički stavovi osjećaju se i za vrijeme austrijske uprave, a to je razdoblje iznjedrilo prvoga domaćeg istraživača Palače, splitskog arhitekta i konzervatora Vicka Andrića⁵, koji je svoje zanimanje usmjerio na snimanje i mjerenje tog monumentalnog zdanja. Sljedećih desetljeća na čelu zaštite spomenika s posebnim interesom za Dioklecijanovu palaču prevladavaju domaći stručnjaci:

arheolog don Frane Bulić⁶, povjesničar i teoretičar umjetnosti Ljubo Karaman i nešto kasnije Cvito Fisković, povjesničar umjetnosti i arheolog. Međutim, zanimanje inozemnih znanstvenika za Dioklecijanovu palaču ne jenjava pa se tako na početku 20. st. poduzimaju opsežna i temeljita istraživanja koja vode dva inozemna tima. Prvi djeluje pod vodstvom Georga Niemann, austrijskog arhitekta, a drugi pod vodstvom francuskog arhitekta Ernesta Hébrarda i povjesničara umjetnosti Jacquesa Zeillera. Oba istraživanja rezultirala su monografijama⁷, koje se odlikuju sustavnom obradom svih tada vidljivih dijelova Palače, točnim snimkama te vrlo uvjerljivim idejnim rekonstrukcijama.

U poslijeratnoj fazi, nakon 1945., započinje razdoblje intenzivnih radova na uređenju i arheološkim istraživanjima Palače. Na Peristilu i Vestibulu izvedeni su radovi konsolidacije i obnove antičke arhitekture (1947.-1953.), a u desetogodišnjem razdoblju od 1955. do 1965. provedena su arheološka iskopavanja supstrukcija Podruma te najveće prizemne dvorane. Istraživanja je obavljao Urbanistički biro Split (poslije Urbanistički zavod Dalmacije) s voditeljem Jerkom Marasovićem i suradnicima Brankom Gabričevićem i Tomislavom Marasovićem. U idućim godinama arheološka iskopavanja jugoistočnog kvadranta Dioklecijanove palače nastavljaju se u razdoblju od 1968. do 1971., zajedničkim snagama Urbanističkog zavoda Dalmacije i Sveučilišta Minnesota iz Minneapolisa.⁸ Ujedno je to i razdoblje kada se pozornost osim zaštiti i istraživanju povijesnih slojeva posvećuje sanaciji lošeg stambenog i komunalnog stanja Palače te rješavanju pješačkog prometa i problema s infrastrukturom.

Sve navedene aktivnosti, od Palladijevog dokumentiranja tlocrta Palače i njezinih detalja u 16. stoljeću pa do aktivne zaštite graditeljskog naslijeđa putem kompleksnih rješavanja nagomilanih problema povijesne jezgre u 20. st., pripomogle su ispunjavanju kriterija za uvrštavanje povijesne jezgre Splita s Dioklecijanovom palačom na Popis svjetske kulturne baštine. Promotrimo li sve kriterije Međunarodnog vijeća za svjetsku i kulturnu baštinu⁹ i usporedimo li ih s analizom vrijednosti Dioklecijanove palače donesenom u ovom tekstu, bez pogovora možemo zaključiti da Palača zajedno s povijesnom jezgrom Splita ispunjava ne samo jedan kriterij, već sve od navedenih kriterija za pristup Popisu. To je u studenom 1979. godine prepoznala i svekolika svjetska znanstvena javnost kada je UNESCO povijesnu jezgru Splita s Dioklecijanovom palačom uvrstio u Popis svjetske kulturne baštine.¹⁰

Počasni status svjetske baštine staroj je gradskoj jezgri Splita i Dioklecijanovoj palači priskrbio publicitet i pridonio afirmaciji izvan znanstvenih krugova, no, nasuprot očekivanjima, narednih godina intenzitet radova na obnovi jezgre je u opadanju.¹¹ Razlog gotovo petnaestogodišnjeg razdoblja neaktivnosti i pasivnosti može se uvelike tražiti i objasniti predratnim previranjima i Domovinskim ratom. Tek 1994. godine javlja se nova inicijativa za intenziviranjem obnove gradske jezgre, kada tadašnje Poglavarstvo Grada i gradonačelnik Nikola Gabrić predlažu Gradskom vijeću Splita Projekt upravljanja i obnove povijesne jezgre, koje ga jednoglasno prihvaća.¹² Projektom je predloženo da se iduće desetogodišnje razdoblje proglasi razdobljem intenzivne obnove, no svjedoci smo da ona traje i danas, gotovo petnaest godina poslije. Koordinator projekata obnove u jezgri od godine 1994. jest Služba za staru gradsku jezgru¹³, čija je dužnost ujedno i izrada programa kojima će se pospješiti procesi obnove i revitalizacije. Služba tijekom godina u nekoliko navrata prezentira svoj rad i informira širu javnost o odrađenim projektima i budućim planovima, putem publikacija¹⁴ i izložaba.¹⁵ Nositelji i izvođači radova i autori elaborata su Konzervatorski zavod - Odjel u Splitu¹⁶, Hrvatski restauratorski zavod - Odjel u Splitu¹⁷ (čiji su svi odsjeci angažirani na obnovi Dioklecijanove palače), privatni arhitektonski i građevni biro, privatne tvrtke licencirane za izvođenje radova na kulturnoj baštini i inozemne restauratorske radionice.¹⁸ U petnaestogodišnjem razdoblju (1994.-2009.), koje je predmet daljnje analize u ovom članku, osim na obnovu i znanstvenu obradu graditeljskog naslijeđa naglasak se stavlja i na restauraciju ostale nepokretne, ali i pokretne kulturne baštine, pod kojom razumijevamo kamenu plastiku, freske, mozaike, žbuke, drveni namještaj, tavanice, drvene polikromirane skulpture i oltare, slike na platnu i drvenom nositelju, metalne i tekstilne predmete itd. Nesporna je činjenica da je djelatnost restauratora-konzervatora i prije ovog razdoblja bila tražena i zapazena¹⁹, ali, sukladno svjetskim tokovima afirmacije i popularizacije mlade restauratorsko-konzervatorske struke, zanimanje i senzibilitet stručne javnosti su se povećavali, a struka je dobila više prostora za djelovanje. Osobito značenje za razvoj restauratorsko-konzervatorske struke koja je nadalje vodila temeljitijoj i stručnijoj obnovi stare gradske jezgre Splita, ima osnivanje Odsjeka za konzervaciju - restauraciju (1997.) pri Umjetničkoj akademiji Sveučilišta u Splitu. Akademija je dala novu generaciju stručnjaka, koji su senzibilizirani i obrazovani za prepoznavanje posebnih problema propadanja, istraživanje materijala

te, zajedno s arhitektima, konzervatorima, povjesničarima umjetnosti, arheolozima, građevinarima i statičarima, tvore jedinstveni multidisciplinarni tim koji sudjeluje u obnovi, restauraciji, revitalizaciji i znanstvenoj obradi kulturne jezgre grada, koristeći se suvremenim metodama, materijalima i tehnologijom.

Pojam obnove u razdoblju od 1994. do 2009. podrazumijeva: restauraciju-konzervaciju i sanaciju svih sačuvanih kulturnih dobra, ali i uređivanje površina i prostora davanjem novih suvremenih arhitektonskih rješenja, poštujući i uvažavajući sve povijesne slojeve. Sukladno tome, obavljaju se radovi na sanaciji i konzervaciji-restauraciji splitske prvostolnice, uključujući sve njezine elemente i unutrašnji namještaj; radovi na konzervaciji-restauraciji Peristila, obuhvaćajući njegov gotički, renesansni i barokni sloj; radovi na sanaciji Jupiterova hrama i Zlatnih vrata; arheološka ispitivanja na nekoliko lokacija; adaptacija nekadašnjeg sklopa Sv. Klare i niz stambenih zgrada; uređenje Rive itd.

Radovi su pod budnim povećalom stručne, ali i građanske javnosti, te kao takvi imaju odjeka u medijima bilo zbog pohvala ili kritika. Međutim, pozornost javnosti uglavnom je usmjerena na velike, ambiciozne i atraktivne projekte, a u njihovoj sjeni su po obujmu manji, ali također zahtjevni i važni radovi obnove spomenika ili ostataka spomenika kulturne baštine. Stoga bih se u nastavku ovog teksta osvrnula na konzervatorsko-restauratorske i istražne radove izvedene na nepokretnoj kulturnoj baštini: dekorativnoj kamenoj plastici, mozaicima i žbukama unutar gabarita Dioklecijanove palače. Većina ovih kulturnih dobara su integralna cjelina prezentiranog graditeljskog naslijeđa, no zbog svoje umjetničke vrijednosti i kompleksnosti restauratorske problematike i prezentacije zaslužuju da ih se tretira i analizira odvojeno, naravno, ne osporavajući i ne zanemarujući njihovu povezanost s građevnim sklopom.

Neki od navedenih kulturnih dobra su fragmentirani i vizualno neatraktivni, a neki su dio maestralnih umjetničkih kompozicija. U ovoj posljednjoj kategoriji svakako bih istaknula rimske mozaike Dioklecijanove palače. Riječ je o tri skupine za sada otkrivenih mozaičkih tapeta²⁰: bijeli jednostavni mozaik u dvorištu jugoistočne supstrukture Palače; nekoliko mozaičkih tapeta u Arhiđakonovoj ulici te skupinu mozaičkih tapeta sjeveroistočno od Dioklecijanova mauzoleja u Bulićevoj ulici. Promotrimo li graf br. 5, primijetit ćemo da su u posljednjih petnaest godina zahvati preventivne zaštite i restauracije²¹ na mozaicima obavljani u kontinuitetu, no, unatoč pruženoj odgovarajućoj zaštiti, stvarna slika tih lokaliteta govori o hitnoj potrebi rješavanja problema

vezanih uz prezentaciju i fizičko-arhitektonsku zaštitu (natkrivanje). Utješno je što su mozaički tapeti iz Buličeve i Arhiđakonove ulice uključeni u Projekt aktiviranja prostornih resursa povijesne jezgre²² iz 2002. godine, no plan o njihovom natkrivanju do danas nije ostvaren.²³ Natkrivanje mozaika i rješavanje problema njihove prezentacije donekle bi riješilo i pitanje zaštite, a ta vrhunska umjetničko-zanatska ostvarenja ponovno bi se *uključila* u život Grada.

Konzervatorsko-restauratorski zahvati čišćenja dekorativne plastike korištenjem suvremene laserske metode sustavno se primjenjuju od početka 2000. godine, a na površinu su iznijeli brojne ornamente i bogate dekoracije, dotad nečitke i prekrivene stoljetnom crnom skramom. Svakako je vrijedno spomenuti dekoraciju portala Mauzoleja, Jupiterova hrama, reljef majstora Ota iznad ulaza u katedralu i dekorativnu plastiku Peristila.

Izvođenje konzervatorskih-restauratorskih radova na kamenoj plastici omogućilo je da se iz neposredne blizine promotre, detaljno dokumentiraju i analiziraju dekorativni elementi. Tako je primjerice na plastici Peristila zapaženo da se kapiteli razlikuju po obujmu i visini, da su akantovi listovi nejednakih oblika, da se ornamenti na vijencu redaju bez ikakva logičkog slijeda, a na najsjevernijem bloku istočne kolonade uopće nisu isklesani.²⁴ Ti detalji potvrđuju teoriju o velikoj brzini kojom se moralo graditi kako bi Palača u određeno vrijeme bila završena. Prema tome, svaki rad čišćenja, konzervacije-restauracije, dokumentacije ili sanacije bilo kojega kulturnog dobra mnogostruko je korištan, jer se njime proučavaju pitanja arheologije, povijesti, povijesti umjetnosti, poboljšavaju se stambeni i zdravstveni uvjeti života u gradu, ali se i istražuje i rasvjetljava povijest Palače.

U nastavku su kronološki popisana arheološka istraživanja i konzervatorsko-restauratorski radovi na nepokretnim kulturnim dobrima u razdoblju od 1994. do 2009. unutar gabarita Dioklecijanove palače.²⁵ Radovi su podijeljeni prema kategorijama: arheološka istraživanja, dekorativna kamena plastika, žbuke i mozaici. Navedene su godine u kojima su zahvati obavljani, njihovi izvođači,²⁶ podaci o postojećoj dokumentaciji²⁷ i podaci o eventualnim publikacijama, člancima i izložbama vezanim uz radove. Ne ulazi se u razmatranje i analizu metodologije konzervatorsko-restauratorskih radova, korištenih materijala ili rezultate arheoloških istraživanja.

Podaci su dobiveni na osnovi istraživanja službene dokumentacije Hrvatskoga restauratorskog zavoda, Odsjeka za zaštitu stare gradske jezgre, Kon-

zervatorskog odjela u Splitu, privatnih tvrtki koje su obavljale restauraciju i arheološka istraživanja, *Neir* d. o. o. i *Pisa Trade* d. o. o., članaka i publikacija. Službena dokumentacija o nekim zahvatima nije pronađena ili ne postoji pa su podaci zabilježeni na osnovi usmenih intervjuja.²⁸ Stoga možemo uzeti u obzir i mogućnost da su neke godine krivo navedene (odstupanje od jedne godine, više ili manje). Također je moguće da neki zahvati uopće nisu zabilježeni ako autor nije uspio doći do podataka i ako dokumentacija ne postoji ili je izgubljena. Fragmenti nepokretne kulturne baštine koji se nalaze po muzejima nisu uključeni u obradu kao ni nepokretna drvena kulturna baština.²⁹

Dobiveni rezultati prikazani su grafički, iz čega nadalje možemo pratiti dinamiku obavljenih konzervatorsko-restauratorskih zahvata i arheoloških istraživanja po godinama, ali ih možemo koristiti i kao relevantan podatak za analiziranje razvitka konzervatorsko-restauratorske djelatnosti, ali i za analizu svijesti o potrebi zaštite kulturne baštine.

Analiziramo li grafički obrađene podatke grafa 1 koji se tiču arheoloških istraživanja unutar Dioklecijanove palače, možemo zaključiti da su se arheološka istraživanja u razdoblju od 1994. do 2004. obavljala u jednakim intervalima; 2005., 2006. i 2007. dolazi do blagog porasta aktivnosti; 2008. godine aktivnost pada na konstantu razdoblja 1994.-2004., a 2009. godine krivulja grafa rapidno raste. Slično se događa i s konzervatorsko-restauratorskim zahvatima na dekorativnoj kamenoj plastici (vidi graf 2). U razdoblju od 1994. do 2001. aktivnost je konstantna, s blagim skokom 1998. godine; 2002., 2003. i 2004. aktivnost je pojačana, a 2005. pada na konstantnu iz razdoblja 1994.-2001. Godine 2006. krivulja grafa raste, tijekom 2007. i 2008. zadržava konstantu, a u 2009. godini aktivnost naglo raste. Ponešto je drugačija situacija kod konzervatorsko-restauratorskih zahvata na mozaicima i žbukama (vidi graf 3 i 4). Naime, krivulja grafa restauratorsko-konzervatorskih radova na mozaicima Dioklecijanove palače 1998. naglo raste te do 2002. godine zadržava kontinuitet, a u razdoblju od 2003. do 2006. godine nije zabilježena ni jedna aktivnost vezana uz restauratorsko-konzervatorske radove na mozaicima. Godine 2007. krivulja raste te u godinama 2008. i 2009. zadržava solidni kontinuitet, no bez tendencije rasta. Konzervatorsko-restauratorski radovi na žbukama odvijaju se redovito od 1996. do 2000. godine, 2001. i 2002. nema aktivnosti, a u 2003. godini zabilježene su dvije aktivnosti. Godine 2004. i 2005. krivulja grafa je opet na nuli, a 2006. raste i zadržava konstantu tijekom 2007. godine. Godi-

ne 2008. nema službeno zabilježenih aktivnosti vezanih uz restauraciju žbuka, a 2009. godine krivulja blago raste, stabilizira se. Da bismo dobili prosječnu ukupnu aktivnost istraživanja i radova na obnovi nepokretne kulturne baštine Dioklecijanove palače u razdoblju 1994.- 2009. potrebno je spojiti sva tri grafa u jedan (vidi graf 5). Na temelju tog grafa zaključujemo da aktivnosti vezane za arheologiju i konzervatorsko-restauratorske radove počinju 1995. godine. Godine 1998. aktivnost naglo raste, no ne zadržava kontinuitet; tijekom 1999., 2000., 2001. godine krivulja pada, ali aktivnost je još uvijek visoka. U sljedećim godinama (2002.-2003.) krivulja grafa raste i zadržava kontinuitet. Godine 2004. opet je zabilježen pad, ali samo nakratko, budući da je u idućim razdobljima krivulja jako visoko i zadržava konstantu (2006. i 2007.). Godine 2008. opet je zabilježen pad aktivnosti, no on još uvijek nije ispod dotadašnjih najviših vrijednosti. Godine 2009. krivulja grafa rapidno raste, pokazujući vrlo visoku aktivnost vezanu uz arheologiju i konzervaciju-restauraciju - čak 16 zahvata godišnje. Premda je krivulja grafa kaotična i nestalna, možemo izvući zaključak da aktivnost konzervatorsko-restauratorskih radova i arheoloških istraživanja, koji su se intenzivirali 1995. godine, neprekidno raste do godine 2009., uz blage oscilacije i padove. Razlog pada krivulje može se tumačiti pripremnim radovima, nekim drugi radovima na obnovi, zastoju u financiranju, ali on nikako ne leži u padanju / gubljenju svijesti o zaštiti kulturne baštine. Stoga, na osnovi provedenog istraživanja i analize grafički obrađenih rezultata istraživanja, možemo zaključiti da svijest o zaštiti i obnovi kulturne baštine od 1994. godine raste i jača. Leži li razlog jačanju svijesti o zaštiti spomenika u afirmaciji konzervatorsko-restauratorske struke, slijeđenju modernih svjetskih tekovina i standarda vezanih uz obnovu baštine ili se krije u obnovi nacionalne svijesti nakon Domovinskog rata, odgovor na to trebalo bi dati neko drugo, sociološko istraživanje.

Prema tablicama 1, 2, 3, i 4 u razdoblju 1994.-2009. unutar gabarita Dioklecijanove palače zabilježeno je 21 arheološko istraživanje, 19 konzervatorsko-restauratorskih zahvata na kamenoj dekorativnoj plastici, 3 na mozaicima i 11 na žbukama, točnije 54 intervencije vezane za zaštitu i istraživanje nepokretnoga kulturnog dobra u navedenim kategorijama. Intervencije su popraćene sa 6 izložaba, jednom knjigom, 6 izložbenih kataloga i samo 9 stručnih i znanstvenih članaka izravno vezanih uz rezultate arheoloških ispitivanja i konzervatorsko-restauratorskih radova. Upravo zbog tako malog broja članaka

i aktivnosti vezanih uz obavještanje stručne javnosti, smatram da su izneseni podaci u ovom tekstu bitni, budući da neki radovi nisu nigdje publicirani, nego postoje samo u službenim dokumentacijama. Nadam se da će rezultati istraživanja biti od koristi arheolozima, povjesničarima umjetnosti, konzervatorima i restauratorima koji rade ili će u budućnosti raditi na očuvanju i rasvjetljavanju povijesti Dioklecijanove palače.

ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA UNUTAR GABARITA DIOKLECIJANOVE PALAČE U RAZDOBLJU OD 1994. DO 2009.

Tablica 1.

1994.	nema službenih podataka
1995. 1996.	<p>Dio jugoistočnoga kvadranta Dioklecijanove palače Vrsta zahvata: Arheološka istraživanja Izvođač: Državna uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine - Konzervatorski odjel u Splitu; Mediteranski centar za graditeljsko naslijeđe Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivi Konzervatorskog zavoda u Splitu i arhivi Mediteranskog centra za graditeljsko naslijeđe Publikacije / članci / katalozi: Jerko Marasović, Sanja Buble, Katja Marasović, Snježana Perojević: <i>Prostorni razvoj jugoistočnog dijela Dioklecijanove palače</i>. Prostor, Zagreb 8/2000. br. 20. 175-238. Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 1. Split 1996. Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 2. Split 1997. Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 5. Split 2009.</p>
1997.	nema službenih podataka
1998.	nema službenih podataka

1999.	<p>Sklop nekadašnjeg samostana sv. Klare Vrsta zahvata: Arheološka istraživanja Izvođač: Državna uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine - Konzervatorski odjel u Splitu Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu Konzervatorskog odjela u Splitu Publikacije / članci / katalozi: Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 5. Split 2009. 180-187. Jerko Marasović, Sanja Buble, Katja Marasović, Snježana Perojević: <i>Prostorni razvoj jugoistočnog dijela Dioklecijanove palače</i>. Prostor, Zagreb 8/2000. br. 20. 175-238. Radoslav Buzančić: <i>Crkva sv. Andrije de Fenestris u odaji careva stana</i>. Split 2004.</p>
2000.	nema službenih podataka
2001.	nema službenih podataka
2002.	<p>Dio sklopa istočnih terma Dioklecijanove palače Vrsta zahvata: Arheološka istraživanja Izvođač: Državna uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine - Konzervatorski odjel u Splitu Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu Konzervatorskog odjela u Splitu Publikacije / članci / katalozi: Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 5. Split 2009. 214. Tajma Rismondo: <i>Unutrašnja dekoracija istočnih termi Dioklecijanove palače u Splitu, Arheološka istraživanja 2002. godine</i>. Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku, Split 2005. Br. 98. 151-158.</p>
2003.	nema službenih podataka

2004.	nema službenih podataka
2005.	<p>Carrarina poljana Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: Konzervatorski odjel u Splitu; Muzej grada Splita</p> <p>Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu Konzer- vatorskog odjela u Splitu i Muzeju grada Splita Publikacije / članci / katalozi: <i>Hrvatski arheološki godišnjak 2/2005. Zagreb 2006. 398-399.</i></p>
2005.	<p>Sjeveroistočni dio Dioklecijanove palače Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: Konzervatorski odjel u Splitu; Muzej grada Splita</p> <p>Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu Konzer- vatorskog odjela u Splitu i Muzeju grada Splita Publikacije / članci / katalozi: -</p>
2005. 2006.	<p>Hrvojeva ulica; uz istočni vanjski zid Dioklecijanove palače Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: Konzervatorski odjel u Splitu; Muzej grada Splita</p> <p>Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu Konzer- vatorskog odjela u Splitu i Muzeju grada Splita</p> <p>Publikacije / članci / katalozi: <i>Hrvatski arheološki godišnjak 2/2005. Zagreb 2006. 399-402.</i> Elvira Šarić; Tajma Rismondo: <i>Arheološka istraživanja u Hrvojevoj ulici i kući Andrić 2005.-2006. godine.</i> Split 2006. (katalog izložbe) Izložbe: <i>Arheološka istraživanja u Hrvojevoj ulici i kući Andrić 2005.-2006. godine,</i> Muzej grada Splita, 2006.</p>

2006.	<p>Prizemlje klasicističke kuće na Poljani kraljice Jelene; kuća Andrić Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: Muzej grada Splita Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu Muzeja grada Splita Publikacije / članci / katalozi: Elvira Šarić; Tajma Rismondo: <i>Arheološka istraživanja u Hrvojevoj ulici i kući Andrić 2005.-2006. Godine</i>. Split 2006.(katalog izložbe) Izložbe: <i>Arheološka istraživanja u Hrvojevoj ulici i kući Andrić 2005.-2006. godine</i>, Muzej grada Splita, 2006.</p>
2006.	<p>Prizemlje zgrade u Alešijevoj ulici br. 6 Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: Muzej grada Splita Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu Muzeja grada Splita</p>
2007.	<p>Prizemlje palače Cindro, Krešimirova ulica br. 5 Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: <i>Pisa Trade</i> d. o. o. Dokumentacija: Standardna dokumentacija pohranjena u arhivu <i>Pisa Trade</i> d. o. o.</p>

2006. 2007.	<p>Riva - dio obale pred južnim pročeljem Dioklecijanove palače Vrsta zahvata: Arheološka istraživanja (u sklopu uređenja Rive) Izvođač: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split Dokumentacija: Standardna dokumentacija pohranjena u arhivu MHAS-a Publikacije / članci / katalozi: Vedrana Delonga: <i>Arheološka istraživanja na splitskoj Rivi 2006.-2007. godine; Isječci iz fotografskog dnevnika Zorana Alajbega.</i> Split 2007. (katalog izložbe) Dubravka Čerina: <i>Arheološka istraživanja na zapadnom dijelu splitske rive 2006.-2007.</i> Kulturna baština, časopis za pitanja prošlosti splitskog područja, Split 2009. br. 35, 23-42. Izložbe: <i>Isječci iz fotografskog dnevnika Zorana Alajbega- Arheološka istraživanja na splitskoj Rivi 2006.-2007. godine;</i> Mala galerija Muzeja grada u Splitu, 2007.</p>
2007.	<p>Prizemlje kuće Božić, Ulica majstora Jurja Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: <i>Pisa Trade</i> d. o. o. Dokumentacija: Standardna dokumentacija pohranjena u arhivu <i>Pisa Trade</i> d. o. o.</p>

2007.	<p>Propugnakul sjevernih vrata Dioklecijanove palače Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: Muzej grada Splita Dokumentacija: Standardna dokumentacija pohranjena u arhivu Muzeja grada Splita Publikacije / članci / katalozi: Elvira Šarić Kostić; Silva Grković: <i>Arheološka istraživanja u propugnakulu sjevernih vrata Dioklecijanove palače 2007. godine</i>. Split 2007. (katalog izložbe) Izložbe: <i>Arheološka istraživanja u propugnakulu sjevernih vrata Dioklecijanove palače 2007. godine</i>; Muzej grada Splita, 2007.</p>
2008.	<p>Zapadne terme Dioklecijanovih podruma Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: <i>Pisa Trade</i> d. o. o. Dokumentacija: Standardna dokumentacija pohranjena u arhivu <i>Pisa Trade</i> d. o. o. Publikacije / članci / katalozi: Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 5. Split 2009. 213.</p>

2009.	<p>Renesansna crkvice sv. Roka na Peristilu Dioklecijanove palače Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje (u sklopu četvrte faze konzervatorsko-restauratorskih radova na Peristilu Dioklecijanove palače) Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Zagrebu, Odsjek za kopnenu arheologiju <i>Pisa Trade</i> d. o. o. Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu HRZ-a Opsežan izvještaj: Vinko Madiraca: <i>Izviješće o provedenim iskopavanjima na području kapele sv. Roka i Peristila u Splitu 2009.</i>; Hrvatski restauratorski zavod, 2009. (neobjavljeno) Publikacije / članci / katalozi: <i>Konzervatorsko- restauratorski radovi na Peristilu Dioklecijanove palače</i>. Split 2009. (katalog izložbe)</p>
2009.	<p>Peristil Dioklecijanove palače Vrsta zahvata: Arheološka istraživanja provedena u sklopu geofizičkih i geomehaničkih istražnih sondiranja (u sklopu četvrte faze konzervatorsko-restauratorskih radova na Peristilu Dioklecijanove palače Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Zagrebu, Odsjek za kopnenu arheologiju Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu HRZ-a Opsežan izvještaj: Vinko Madiraca: <i>Izviješće o provedenim iskopavanjima na području kapele sv. Roka i Peristila u Splitu 2009.</i>; Hrvatski restauratorski zavod lipanj, 2009. (neobjavljeno) Publikacije / članci / katalozi: <i>Konzervatorsko- restauratorski radovi na Peristilu Dioklecijanove palače</i>. Split 2009. (katalog izložbe)</p>

2009.	<p>Kuća Župnog ureda Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: <i>Pisa Trade d. o.o</i> Dokumentacija: Standardna dokumentacija pohranjena u arhivu <i>Pisa Trade d. o. o.</i></p>
2009.	<p>Bulićeva ulica br. 6, mozaici Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: <i>Pisa Trade d. o. o.</i> Dokumentacija: Standardna dokumentacija pohranjena u arhivu <i>Pisa Trade d. o. o.</i></p>
2009.	<p>Pročelje Dioklecijanove palače - šetnica Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: <i>Pisa Trade d. o. o.</i> Dokumentacija: Standardna dokumentacija pohranjena u arhivu <i>Pisa Trade d. o. o.</i></p>

2009.	Jugoistočni dio Podruma Dioklecijanove palače Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje/ Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: <i>Pisa Trade d. o.o</i> Dokumentacija: Standardna dokumentacija pohranjena u arhivi <i>Pisa Trade d. o. o.</i>
2009.	Hrvojeva ulica br. 9 Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: <i>Pisa Trade d. o. o.</i> Dokumentacija: Standardna dokumentacija pohranjena u arhivi <i>Pisa Trade d. o. o.</i>
2009.	Supstrukcije Dioklecijanove palače; hodnik 5 Vrsta zahvata: Arheološko sondažno istraživanje / Manje zaštitno iskopavanje Izvođač: <i>Neir d. o. o.</i> Dokumentacija: Standardna dokumentacija pohranjena u arhivu <i>Pisa Trade d. o. o.</i> i Službi za staru gradsku jezgru, Split

KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKI ZAHVATI NA
KAMENOJ PLASTICI UNUTAR GABARITA DIOKLECIJANOVE
PALAČE U RAZDOBLJU OD 1994. DO 2009.

Tablica 2.

1994.	Nema službenih podataka
1995.	<p>Zvonik Sv. Dujma; skulptura lava u podnožju</p> <p>Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski zahvati</p> <p>Izvođač: Marin Barišić</p>
1996.	Nema službenih podataka
1997.	<p>Crkvice sv. Martina, Zlatna vrata; romanički nadvratnik s natpisom i posvetnim križem</p> <p>Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski zahvati</p> <p>Izvođač: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika Split</p> <p>Dokumentacija: Osnovna dokumentacija pohranjena u arhivu MHAS-a</p>

1998.	<p>Crkvice sv. Martina, Zlatna vrata; romanička oltarna pregrada (plutej) Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski zahvati Izvođač: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu Dokumentacija: Osnovna dokumentacija pohranjena u arhivu MHAS-a</p>
1998. 1999.	<p>Palača Grisogono: gotički kameni prozori na istočnom i sjevernom pročelju Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski radovi Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Splitu, Odsjek za kamenu plastiku Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu HRZ-a Publikacije / članci / katalozi: Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 5. Split 2009. 204-205.</p>
2000.	<p>Kor katedrale; kameni srednjovjekovni fragmenti³⁰ Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski radovi Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Splitu, Odsjek za kamenu plastiku (jedan dio fragmenata) Restauratorska radionica <i>Sansovino</i> S. N. C., Venecija (drugi dio fragmenata)</p>

<p>2001. 2006. 2007. 2008.</p>	<p>Jupiterov hram; kamena plastika zapadnog vijenca i kamena dekorativna plastika portala Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski zahvati na zapadnom vijencu (2001.) i na kamenoj dekorativnoj plastici (2006.-2008.) Izvođač: <i>Neir</i> d. o. o. (2006.-2008.) Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u <i>Neir</i> d. o. o. Publikacije / članci / katalozi: Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 5. Split 2009. 202-203.</p>
<p>2002. 2003.</p>	<p>Mauzolej/katedrala, kameno oplošje i rimski reljefi u unutrašnjosti Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski zahvati Izvođač: <i>Pisa Trade</i> d. o. o. Dokumentacija: Osnovna službena dokumentacija pohranjena u <i>Pisa Trade</i> d. o. o. Publikacije / članci / katalozi: Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 5. Split 2009. 198-201.</p>
<p>2002.</p>	<p>Mauzolej/katedrala; kamena gotička kapela sv. Staša, djelo Jurja Dalmatinca Vrsta zahvata: Istraživanje i konzervatorsko restauratorski zahvati Izvođač: Restauratorska radionica <i>Sansovino</i> S. N. C., Venecija Dokumentacija: - Publikacije / članci / katalozi: Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 5. Split 2009. 198-201.</p>

2003.	<p>Mauzolej/katedrala; kamena gotička kapela sv. Dujma, djelo Bonina iz Milana Vrsta zahvata: Istraživanje i konzervatorsko-restauratorski zahvati Izvođač: Restauratorska radionica Sansovino S. N. C., Venecija Dokumentacija: - Publikacije / članci / katalozi: Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 5. Split 2009. 198-201.</p>
2002. 2003. 2004.	<p>Zlatna vrata; dekorativna kamena plastika Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski radovi Izvođač: <i>Neir</i> d. o. o. Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u <i>Neir</i> d. o. o. Publikacije / članci / katalozi: Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 5. Split, 2009. 206-207.</p>

<p>2004.</p> <p>2005.</p> <p>2006.</p> <p>2007.</p> <p>2008.</p> <p>2009.</p>	<p>Peristil Dioklecijanove palače</p> <p>Vrsta zahvata: Istraživanje i konzervatorsko-restauratorski radovi na sjevernom dijelu istočne kolonade (2004.-2005.); jugozapadni dio kolonade s pročeljem palače Skočibučić-Lukaris (2006.- 2007.); sjeverni dio zapadne kolonade s prvim, drugim i trećim katom palače Cipci te luk antičkog trijema u prizemlju palače Grisogono (2007.-2008.); južni dio istočne kolonade (2009.-)</p> <p>Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Splitu, Odsjek za kamenu plastiku</p> <p>Dokumentacija:</p> <p>Standardna službena dokumentacija pohranjena u HRZ arhivi +</p> <p>Arhitektonske snimke zatečenog stanja u mjerilu 1:20, izradila <i>GeoData</i> d. o. o</p> <p>Opsežni izvještaji, neobjavljeni, dostupni u arhivu HRZ-a:</p> <p><i>Split. Peristil Dioklecijanove palače. Istočna kolonada - sjeverni dio. Konzervatorsko-restauratorska istraživanja</i>, Zagreb 2004.</p> <p>Sagita Mirjam Sunara: <i>Analiza situacije u južnom dijelu Peristila: podij sa stepeništem pred Protironom</i>. Split 2007.</p> <p>Sagita Mirjam Sunara: <i>Preliminarni izvještaj o izvedenim konzervatorsko-restauratorskom zahvatu na južnom dijelu zapadne kolonade Peristila i pročelja palače Skočibučić-Lukaris</i>. Split 2007.</p> <p>Sagita Mirjam Sunara: <i>Elaborat konzervatorsko-restauratorskih radova IV. faze</i>. Split 2009.</p> <p>Publikacije / članci / katalozi:</p> <p>Marin Barišić, Sagita Mirjam Sunara: <i>Konzervatorsko-restauratorski radovi na Peristilu Dioklecijanove palače u Splitu</i>. Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, Zagreb 2007. Br. 29. 53-68.</p> <p>Felicita Briški: <i>Mikroflora Peristila Dioklecijanove palače u Splitu</i>. Konkam 2004 - seminar i radionica o konzervaciji kamena, Zbornik radova. Split 2004. 38-41.</p> <p>Dragica Krstić: <i>Istraživanje stanja Peristila Dioklecijanove palače u Splitu</i>. Konkam 2004 - seminar i radionica o konzervaciji kamena, Zbornik radova. Split 2004. 31-38.</p> <p><i>Konzervatorsko-restauratorski radovi na Peristilu Dioklecijanove palače</i>. Split 2005. (katalog izložbe)</p> <p><i>Konzervatorsko-restauratorski radovi na Peristilu Dioklecijanove palače</i>. Split 2007. (katalog izložbe)</p> <p><i>Konzervatorsko-restauratorski radovi na Peristilu Dioklecijanove palače</i>. Split, 2009. (katalog izložbe)</p> <p>Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 5. Split 2009.188-191.</p> <p>Izložbe:</p> <p><i>Konzervatorsko-restauratorski radovi na Peristilu Dioklecijanove palače</i>, Etnografski muzej, 2005.</p> <p><i>Konzervatorsko-restauratorski radovi na Peristilu Dioklecijanove palače</i>, Muzej grada Splita, 2007.</p> <p><i>30 godina Splita na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine</i>, Stara gradska vijećnica na Narodnom trgu (Pjaci), 2009.</p>
---	--

2006.	<p>Mauzolej/katedrala; dekorativna plastika južnog portala Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski zahvati Izvođač: <i>Neir d. o. o.</i> Dokumentacija: Osnovna službena dokumentacija pohranjena u <i>Neir d. o. o.</i> Publikacije / članci / katalozi:</p>
2006. 2007.	<p>Mauzolej/katedrala; dekorativna plastika zapadnoga (glavnog) portala Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski zahvati Izvođač: <i>Neir d. o. o.</i> Dokumentacija: Osnovna službena dokumentacija pohranjena u <i>Neir d. o. o.</i> Arhitektonska snimka <i>Neir d. o. o.</i> Publikacije / članci / katalozi: Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre 5</i>. Split 2009. 198-201.</p>
2008.	<p>Carrarina poljana; kamena plastika portala Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski zahvati Izvođač: <i>Neir d. o. o.</i> Dokumentacija: Osnovna službena dokumentacija pohranjena u <i>Neir d. o. o.</i></p>

2009.	<p>Zvonik katedrale; kamena plastika supstrukcije zvonika Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski zahvati Izvođač: <i>Neir d. o. o.</i> Dokumentacija: Osnovna službena dokumentacija pohranjena u <i>Neir d. o. o.</i></p>
2009.	<p>Velika Papalićeva palača; kamena plastika portala Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski zahvati Izvođač: <i>Neir d. o. o.</i> Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu <i>Neir d. o. o.</i></p>
2009.	<p>Kuća na Dosudu 1; kamena plastika portala Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski zahvati Izvođač: <i>Neir d. o. o.</i> Dokumentacija: Osnovna službena dokumentacija pohranjena u <i>Neir d. o. o.</i></p>

2009.	<p>Katedrala/mauzolej; arhitektonski luk s lovačkim prizorima majstora Ota</p> <p>Vrsta zahvata: Istraživanje i konzervatorsko-restauratorski zahvati</p> <p>Izvođač: <i>Neir d. o. o.</i></p> <p>Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u <i>Neir d. o. o.</i> + Arhitektonska snimka <i>Neir d. o. o.</i> + Opsežni izvještaji, neobjavljeni, dostupni u arhivu <i>Neir d. o. o.</i>: Veronika Meštrović: <i>Dokumentacija konzervatorsko-restauratorskog postupka na romaničkom arhitektonskom luku s lovačkim prizorima pod svodom zvonika katedrale sv. Duje majstora Ota. Split 2009.</i></p>
2009.	<p>Mramorna menza³¹ iz Podruma Dioklecijanove palače</p> <p>Vrsta zahvata: Istraživanje i konzervatorsko-restauratorski zahvati</p> <p>Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Splitu, Odsjek za kamenu plastiku</p> <p>Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu HRZ-a</p>

KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKI RADOVI NA
MOZAICIMA UNUTAR GABARITA DIOKLECIJANOVE
PALAČE U RAZDOBLJU OD 1994. DO 2009.

Tablica 3.

1994.	nema službenih podataka
1995.	nema službenih podataka
1996.	<p>Bijeli mozaik unutar perimetra Dioklecijanove palače u dvorištu jugoistočne supstrukture Palače</p> <p>Vrsta zahvata: Istraživanje i zaštitni konzervatorsko-restauratorski zahvati Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Splitu, Odsjek za zidno slikarstvo, mozaike i štuko</p> <p>Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu HRZ-a Publikacije / članci / katalozi: Branko Matulić: <i>Mozaički nalazi u perimetru Dioklecijanove palače</i>. Kulturna baština - časopis za pitanja prošlosti splitskog područja. Split 2005. br. 32. 227-244.</p>
1997.	nema službenih podataka

1998. 1999. 2000. 2001. 2007. 2008. 2009.	<p>Rimski mozaici u Arhidakonovoj ulici</p> <p>Vrsta zahvata: Istraživanje i konzervatorsko-restauratorski zahvati na sjevernom tapetu i dijelu sjeverozapadnog tapeta (1998.-2008.); istraživanje i konzervatorsko-restauratorski radovi na ostatku sjeverozapadnog tapeta (2009.)</p> <p>Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Splitu, Odsjek za zidno slikarstvo, mozaike i štuko</p> <p>Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu HRZ-a</p> <p>Publikacije / članci / katalozi: Branko Matulić: <i>Mozaički nalazi u perimetru Dioklecijanove palače</i>. Kulturna baština - časopis za pitanja prošlosti splitskog područja, Split 2005. br.32. 227-244</p>
1998. 2000. 2001. 2002.	<p>Rimski mozaici u Buličevoj ulici</p> <p>Vrsta zahvata: Istraživanje i konzervatorsko-restauratorski zahvati</p> <p>Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Splitu, Odsjek za zidno slikarstvo, mozaike i štuko</p> <p>Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu HRZ-a</p> <p>Publikacije / članci / katalozi: Branko Matulić: <i>Mozaički nalazi u perimetru Dioklecijanove palače</i>. Kulturna baština - časopis za pitanja prošlosti splitskog područja, Split 2005. br.32. 227-244.</p>
2003.	nema službenih podataka
2004.	nema službenih podataka
2005.	nema službenih podataka
2006.	nema službenih podataka

KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKI RADOVI NA
 ŽBUKAMA³² UNUTAR GABARITA DIOKLECIJANOVE PALAČE
 U RAZDOBLJU OD 1994. DO 2009.

Tablica 4.

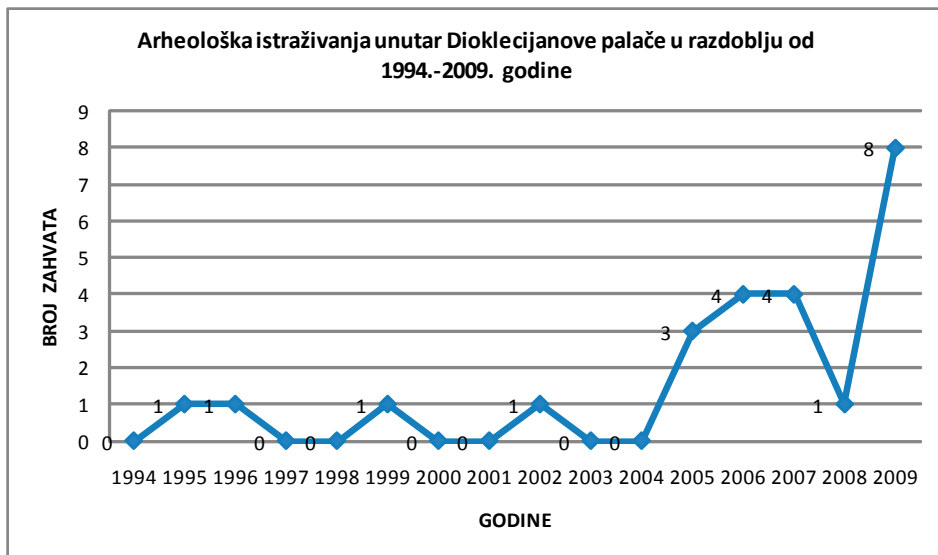
1994.	nema službenih podataka
1995.	nema službenih podataka
1996.	Katedrala/mauzolej; žbukani vijenac na koru katedrale Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski radovi Izvođač: <i>Graditelj Split</i>
1997. 1998.	Katedrala/mauzolej; Svodna slikarija Dujma Vuškovića u južnoj kapeli Bonina iz Milana Vrsta zahvata: Istraživanje i konzervatorsko-restauratorski radovi Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Splitu, Odsjek za zidno slikarstvo, mozaike i štuko Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu HRZ-a Publikacije / članci / katalozi: Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre 5</i> . Split 2009. 198-201.
1998.	Arhidakonova ulica; ostaci zidne antičke žbuke iznad mozaika Vrsta zahvata: Istraživanje i konzervatorsko-restauratorski zaštitni radovi Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Splitu, Odsjek za zidno slikarstvo, mozaike i štuko Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu HRZ-a

1999.	<p>Palača Grisogono; žbuka na pročelju Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski radovi Izvođač: Giuseppe Sava Dokumentacija: - Publikacije / članci / katalozi: Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 5. Split 2009.198-201.</p>
1999. 2000.	<p>Katedrala/mauzolej; zidna slika izvedena u tehnici zgrafito na vanjskom sjevernom pročelju Vrsta zahvata: Istraživanje i konzervatorsko-restauratorski radovi Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Splitu, Odsjek za zidno slikarstvo, mozaike i štuko Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu HRZ-a Publikacije / članci / katalozi: Duško Marasović: <i>Obnova povijesne jezgre</i> 5. Split 2009. 198-201. Antonija Gluhan: <i>Konzervatorsko-restauratorski zahvati na zidnoj slici na koru splitske prvostolnice</i> (24. veljače 2004.), URL: http://www.e-insitu.com/hr/praksa/praksa/diplomski-rad-konzervatorsko-restauratorski-zahvati-na-zidnoj-slici-na-koru-splitske-prvostolnice.html (17.siječnja 2010.) Branko Matulić: <i>Konzervatorsko- restauratorski radovi na zidnoj slici vanjskog lica sjevernog zida kora splitske katedrale sv. Dujma</i>. Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, Zagreb 2000/2001. br. 26/27. 113-118.</p>
2001.	nema službenih podataka
2002.	nema službenih podataka

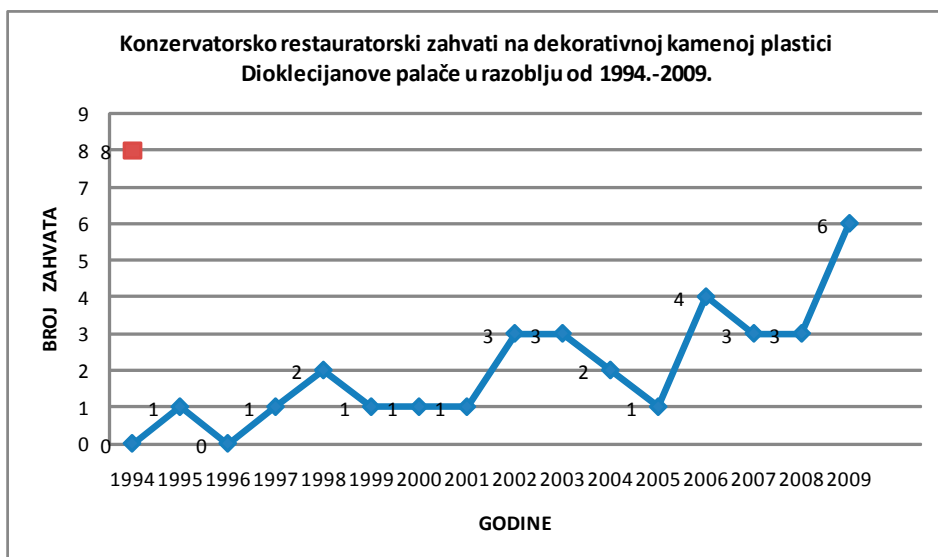
2003.	<p>Istočne terme Dioklecijanove palače; podna i zidna žbuka Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski zaštitni radovi Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Splitu, Odsjek za zidno slikarstvo, mozaike i štuko Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu HRZ-a</p>
2003.	<p>Crkva sv. Filipa Nerija Vrsta zahvata: Sondažna ispitivanja svoda Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Splitu, Odsjek za zidno slikarstvo, mozaike i štuko Dokumentacija: Osnovna službena dokumentacija pohranjena u arhivu HRZ-a</p>
2004.	nema službenih podataka
2005.	nema službenih podataka
2006.	<p>Crkva sv. Andrije de Fenestris; žbuka u unutrašnjosti Vrsta zahvata: Zaštitni konzervatorsko-restauratorski radovi Izvođač: <i>Neir</i> d. o. o. Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u <i>Neir</i> d. o. o.</p>

2006. 2007.	<p>Palača Skočibučić-Lukaris na Peristilu; žbuka na pročelju</p> <p>Vrsta zahvata: Istraživanje i konzervatorsko-restauratorski radovi (u sklopu druge faze konzervatorsko-restauratorskih radova na Peristilu Dioklecijanove palače)</p> <p>Izvođač: Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Splitu, Odsjek za zidno slikarstvo, mozaike i štuko</p> <p>Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu HRZ-a</p> <p>Publikacije / članci / katalozi: Marin Barišić, Tonči Borovac, Sagita Mirjam Sunara: <i>Konzervatorsko-restauratorski radovi na Peristilu Dioklecijanove palače</i>. Split 2007. (katalog izložbe)</p> <p>Izložbe: <i>Konzervatorsko restauratorski radovi na Peristilu Dioklecijanove palače</i>, Muzej grada Splita 2007.</p>
2007.	<p>Palača Skočibučić-Lukaris na Peristilu; zidna žbuka s oslikom, unutrašnjost palače</p> <p>Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski radovi</p> <p>Izvođač: <i>Neir</i> d. o. o.</p> <p>Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u arhivu <i>Neir</i> d. o. o.</p>
2008.	nema službenih podataka
2009.	<p>Župni ured; žbuka u unutrašnjosti</p> <p>Vrsta zahvata: Konzervatorsko-restauratorski zaštitni radovi</p> <p>Izvođač: <i>Neir</i> d. o. o.</p> <p>Dokumentacija: Standardna službena dokumentacija pohranjena u <i>Neir</i> d. o. o.</p>

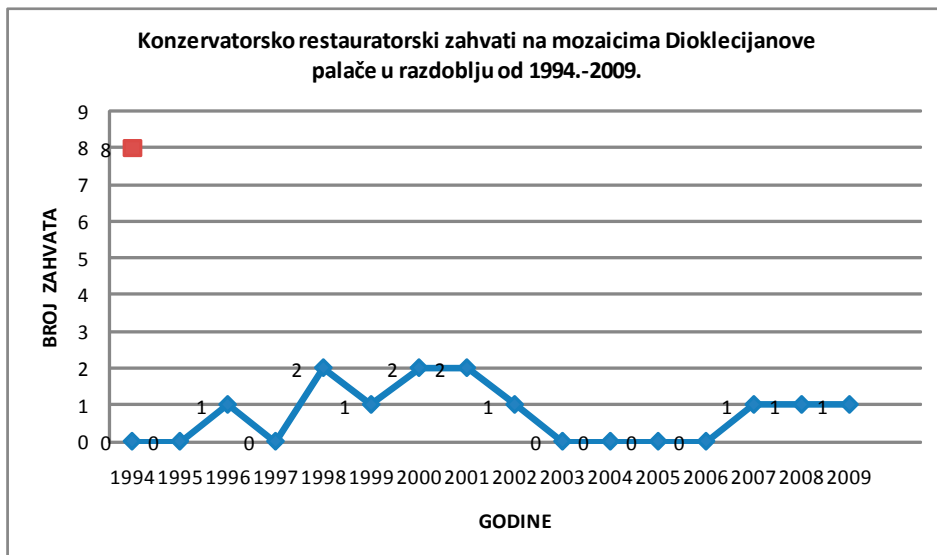
Grafikon 1.

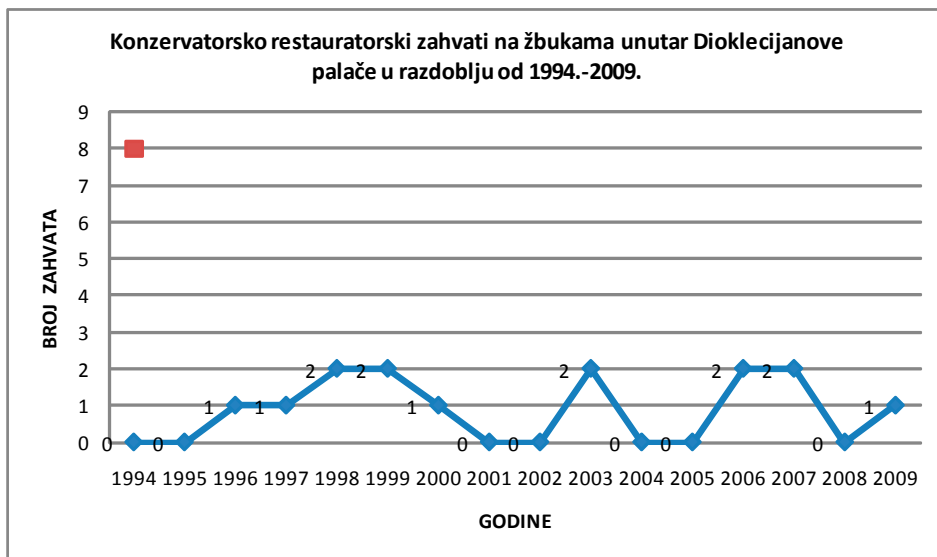
Grafikon 2.

Grafikon 3.

Grafikon 4.

Grafikon 5.

BILJEŠKE

- ¹ Marija Buzov: *Promišljanja o obnovi i revitalizaciji Dioklecijanove palače u Splitu*. Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu, Zagreb 2003., br. 20, 157-164.
- ² Tomislav Marasović, Tomislav Alujević: *Dioklecijanov stan u splitskoj palači*. Prostor 2, Zagreb 15/2007., br. 34, 154-179.
- ³ Nenad Cambi, Ivo Babić: *Dioklecijan i stan*. Split 2005., 163.
- ⁴ Robert Adam: *The ruins of the Palace of the emperor Diocletian at Spalatro in Dalmatia*. London 1764.
- ⁵ Duško Kečkemet: *Vicko Andrić arhitekt i konzervator 1793-1866*. Split 1993.
- ⁶ Don Frane Bulić ima iznimno važnu ulogu u hrvatskoj arheologiji i zaštiti spomenika, no ovdje bih istaknula njegov značajan potez vezan uz staru gradsku jezgru: sačuvanu strukturu grada dao je uknjižiti kao vlasništvo grada Splita.
- ⁷ Georg Niemann: *Der Palast Diokletians in Spalato*. Wien 1910.; Ernest Hebrard, Jacques Zeiller: *Spalato. Le Palais de Diocletien*. Paris 1912.
- ⁸ Jerko Marasović, Tomislav Marasović, Sheila McNally, John Wilkes: *Dioklecijanova palača*. Split 1972.
- ⁹ Prema Međunarodnom vijeću za svjetsku i kulturnu baštinu, svako kulturno dobro koje se uzima u obzir za Popis svjetske baštine mora udovoljiti barem jednom od ovih kriterija: da predstavlja jedinstveno umjetničko ili estetsko ostvarenje i da bude remek-djelo stvaralačkog duha čovjeka; da znatno utječe na daljnji razvoj graditeljstva i umjetnosti; da bude jedinstvena ili izuzetno rijetka starina; da je karakteristična za određeni tip arhitekture koji znači najveći domet u kulturno-umjetničkom i znanstvenom području; da je vezano uz događaje ili ličnosti velikog povijesnog značenja. Također treba imati jasnu prostornu definiranost područja, znanstvenu i tehničku dokumentaciju, a od vlade države koja nominira lokalitet zahtijeva se da ima pravne i regulatorne okvire te mehanizme upravljanja kojima bi mogla poduprijeti nominaciju.
- ¹⁰ Ovdje je potrebno napomenuti da je procedura upisivanja lokaliteta na Listu svjetske baštine iznimno kompleksna, a proces nominacije, evaluacije i upisivanja traje barem osamnaest mjeseci.
- ¹¹ Tih godina zapaženi udio u obnovi povijesne jezgre ima Samoupravna interesna jedinica za poslovni prostor, koju vodi tajnik Nikša Staničić, čiji angažman završava financiranjem izrade Integralnog plana uređenja povijesne jezgre Splita, dokumenta u kojemu je temeljem niza provedenih analiza stanja zacrtana strategija i gospodarska osnova njezine obnove koja je do danas aktualna.
- ¹² Duško Marasović: *Obnova povijesne jezgre 5*. Split, 2009. 130.
- ¹³ Ured za povijesnu jezgru (poslije Služba za staru gradsku jezgru, a potom Odsjek za povijesnu jezgru) u ustroju je Gradskog poglavarstva Splita, osnovana 1994.
- ¹⁴ Duško Marasović: *Planiranje i radovi sanacije u jugoistočnom dijelu povijesne jezgre Splita*. Split 1996.; Jerko Marasović: *Znanstveni projekt graditeljsko naslijeđe Splita*. Split 1997.; Duško Marasović: *Projekt upravljanja i obnove povijesne jezgre Splita*. Split 1997.; Duško Marasović, Višnja Ivanišević: *Sustav informiranja o kulturnim dobrima povijesne jezgre*

- Splita*. Split 2001.; Anči Leburic, Maja Maroevic, Ivan Rogic: *Splitska povijesna jezgra: zapušteno srce grada*. Split 2003.; Nebojša Bošnjak, Vedrana Bošnjak: *Mletački kaštel i kulturna dobra povijesne jezgre* (elektronička knjiga); Duško Marasović, Peter Stebler: *Sustav informiranja o kulturnim dobrima povijesne jezgre* (elektronička knjiga); Duško Marasović: *Povijesna jezgra Splitske studije –programi – realizacije*. Split 2009.
- 15 Posljednja izložba pod nazivom *30 godina Splitske na UNESCO-ovoj Listi svjetske baštine*, održana je u razdoblju od 15. prosinca 2009. do 15. siječnja 2010. u Staroj gradskoj vijećnici na Narodnom trgu (Pjaci). Izložbom su predstavljene najvažnije aktivnosti obnove stare gradske jezgre u razdoblju od 1995. do 2009. Autori izložbe su Goran Nikšić, pročelnik Odsjeka za staru gradsku jezgru, i Sagita Mirjam Sunara iz Hrvatskog restauratorskog zavoda.
- 16 Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulture - Konzervatorski odjel u Splitu obavlja nadzor nad svim radovima i arheološkim istraživanjima, daje elaborate, ali i nositelj je pojedinih arheološka istraživanja.
- 17 Hrvatski restauratorski zavod utemeljen je 1997. godine uredbom Vlade Republike Hrvatske o spajanju javnih ustanova konzervatorsko-restauratorskih djelatnosti u vlasništvu Republike Hrvatske: Zavoda za restauriranje umjetnina (utemeljen 1948. godine) i Restauratorskog zavoda Hrvatske (utemeljen 1966. godine).
- 18 Venecijanska restauratorska radionica *Sansovino* S. N. C 2002. i 2003. obavlja restauratorsko konzervatorske zahvate na gotičkim kapelama u katedrali u suradnji sa studentima Umjetničke akademije; na bečkoj Visokoj školi za primijenjenu umjetnost restaurirana je srebrnina iz riznice katedrale; dubrovačko-francuska firma *Quelin-gradevinar* izvršila je pokuse čišćenja na sjevernom dijelu vijenca Jupiterovog hrama; talijanski restaurator Stefano Scarpelli nadgleda retuš na Capogrossovom Gospinom ciklusu u katedrali.
- 19 Podsjetimo se samo oltara sv. Staša u splitskoj katedrali koji je 1974. godine istražen i restauriran. Zahvat restauracije vodio je Milan Ivanišević iz Zavoda za zaštitu spomenika kulture.
- 20 Rimskih mozaika unutar gabarita Dioklecijanove palače ima još, međutim još uvijek nad njima nisu provedena zaštitna arheološka istraživanja. Vjeruje se da će recentna arheološka istraživanja provedena u Arhidakonovoj ulici 2009. iznjedrili logičan nastavak rimskog mozaika otkrivenog davne 1905. godine.
- 21 Sustavne zahvate restauracije – konzervacije od 1994. na mozaicima u Dioklecijanovoj palači vodi Hrvatski restauratorski zavod, Odjel u Splitu, Odsjek za zidno slikarstvo, mozaike i štuko, s voditeljem Branka Matulića, a potom Tonča Borovca. Zahvati uključuju preventivnu konzervaciju i zaštitu, restauraciju, istraživanje i dokumentaciju.
- 22 Služba za staru gradsku jezgru pokrenula je Projekt aktiviranja prostornih resursa povijesne jezgre vidjevi u realizaciji tog projekta model rješavanja niza problema koji već duži niz godina postoje u jezgri. Inicijalni elaborat s ciljevima i metodom rada na Projektu donesen je na Gradskom vijeću 17. prosinca 2002. godine.
- 23 Ovdje je potrebno napomenuti da pri razradi plana o natkrivanju mozaika nisu konzultirani stručnjaci konzervatori-restauratori mozaika, a sama namjena mozaika nije dovoljno istražena. Takav pristup pomalo je ishitren i neozbiljan jer da se za takve zahvate svakako

- trebaju konzultirati stručnjaci koji su neposredno radili na objektu, a u prezentaciji spomenika nužno je poznavati i poštovati kontekst namjene i nastanka.
- ²⁴ Marin Barišić, Sagita Mirjam Sunara: *Konzervatorsko-restauratorski radovi na Peristilu Dioklecijanove Palače u Splitu*. Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske. Zagreb 2007.; Stanko Piplović: *Nedovršenost i neusklađenost klesarskih radova na Dioklecijanovoj palači u Splitu*. Klesarstvo i graditeljstvo, Pučišća 1993. br. 3-4.
- ²⁵ Potrebno je napomenuti da se u tom vremenskom razdoblju arheološka istraživanja i konzervatorsko-restauratorski radovi odvijaju i izvan gabarita Dioklecijanove palače. Dioklecijanova palača uzeta je kao prostorno ograničenje i zasebna cjelina u ovom istraživanju.
- ²⁶ U svim kategorijama navedeni su samo glavni nositelji/izvođači radova. Podaci o suradnicima i kooperantima mogu se naći u službenim dokumentacijama nositelja radova.
- ²⁷ Dokumentacija je podijeljena na standardnu službenu dokumentaciju i osnovnu službenu dokumentaciju. Pod standardnom dokumentacijom smatraju se fotografije, grafički prikazi, elaborati i pisana izvješća vezana uz radove. Osnovna dokumentacija podrazumijeva samo osnovne podatke i kratak izvještaj vezan uz radove.
- ²⁸ Usmeni intervju vođen je s Tončem Borovcem, voditeljem Odsjeka za zidno slikarstvo, mozaike i štuko Hrvatskoga restauratorskog zavoda, Marinom Barišićem, voditeljem Odsjeka za kamenu plastiku Hrvatskoga restauratorskog zavoda, Ivanom Maslac, iz *Pisa Trade* d. o. o., Veronikom Meštrović, konzervatoricom-restauratoricom iz *Neir* d. o. o., Goranom Nikšićem, pročelnikom Odsjeka za staru gradsku jezgru, Tajmon Rismundo, pročelnikom Konzervatorskog zavoda, Odjela u Splitu, i restauratoricom Arheološkog muzeja u Splitu Helenom Tresić-Pavičić. Cijenjenim sugovornicima ovim putem toplo zahvaljujem.
- ²⁹ Od drvene nepokretne baštine restaurirane u razdoblju od 1994. do 2009. potrebno je spomenuti: polikromiranu drvenu tavanicu u Palači Grisogono, Capogrossov kasetirani svod, nadbiskupski drveni tron.
- ³⁰ Kameni fragmenti srednjevjekovnoga crkvenog namještaja pronađeni su za vrijeme konzervatorskih radova unutar katedrale sv. Dujma. Danas su izloženi na slobodnom dijelu zida kora.
- ³¹ Mramorna menza pronađena je tijekom arheoloških istraživanja jugoistočnog kvadranta Dioklecijanove palače 1996. godine, a izvorno je bila dio arhitekture, stoga je klasificiramo pod nepokretno kulturno dobro.
- ³² Pod ovom stavkom podrazumijevaju se obične žbuke, ali i freske, zidne slikarije i zgrafito tehnike čiji je osnovni nositelj žbuka.

REVIEW OF ARCHAEOLOGICAL RESEARCH AND RESTORATION –
CONSERVATION INTERVENTIONS WITHIN DIOCLETIAN'S PALACE IN SPLIT

Summary

Diocletian's Palace in Split was built in the period 295-305, and is considered as one of the most significant and the best preserved monument of Late Antiquity. Therefore, it has been continually attracting the attention of national and international scientists since the 16th century. In 1979, the palace was included on UNESCO's World Heritage List. In this paper, the author reviews archaeological research and conservation-restoration interventions that were carried out within the palace, in the period 1994-2009. The interventions are presented in tables and divided in four categories: archaeological preservation research, conservation-restoration work on mosaics, conservation-restoration work on stone-decorative plaster, conservation-restoration work on plaster. The interventions are listed in chronological order; each table containing facts about participants in the listed project categories, the duration of the projects, intervention related bibliography, publications, documentation and exhibitions. The author neither analyses the results of archaeological preservation research nor discusses the methodology of conservation-restoration work. The facts obtained from the research are included in the charts which show a gradual rise in the awareness of rich cultural heritage and its protection and restoration. The charts also show the development of the professional field itself.

On the basis of the research and the analysis of graphically processed data, the author concludes that the awareness of the protection and restoration of heritage has been rising steadily since 1994. The reasons for this continual rise in the so-called heritage awareness may be found in the development of the professional field, in the enthusiastic acceptance of the most recent standards and trends in the conservation-restoration field, and, finally, in the rekindled national awareness after the Croatian Liberation War.

slika 1. Portal tzv. Jupitrova hrama, stanje nakon konzervatorsko-restauratorskih radova čišćenja

slika 2. Portal tzv. Jupitrova hrama, stanje nakon konzervatorsko-restauratorskih radova čišćenja, detalj

slika 3. Mozaik u Arhidakonovoj ulici

slika 4. Mozaik u Arhidakonovoj ulici, detalj